

Piippujen Ympärillä

VARKAUS-SEURA RY
www.varkaus-seura.fi

Kuva: Ari Kankkunen

Vapuksi ruokalistalle kylmäsavulohta

Monella mökillä vapun aikana ruvetaan valmistautumaan kesään. Silloin siivotaan mökkiä enemmän tai vähemmän. Pihapiiri vaatii myös omat järjestelynsä talven jäljiltä. Siellä on mm. huollettava ulkogrilli kuntoon ja järjestettävä kalan savustusmahdollisuudet.

Eräs kalan kypsentämismuoto on kylmäsavustus, joka on tullut minulle tutuksi useiden vuosien aikana. Ensin on tehtävä tai hankittava mökille laitteet kyläsavustusta varten. Tarvitaan laatikko, joka voi olla puuta, metallia tai vaikkapa vanha jääkaappi, johon sijoitetaan pieni savunkehitin. Yleensä mökillä saadaan järjestä kalat, joiden fileit savustetaan. Sellaisiksi kaloiksi käyvät niin lahna, hauki, siika kuin särkikin. Sopiva suolaus ja mieto savu saavat aikaan maukkaan lop-

putuloksen. Yksi parhaista kaloista kylmäsavustukseen on lohi. Sen liha on sopivan rasvaista.

Jos savustin on jääkaapista tehty, niin se on hyvä, sillä kesälläkin kylmäsavustuksen aikana voidaan savustuslämpötila pitää alhaisena. Ruodotonta lohifilettä saa nyt kaupasta edullisesti, n.8 euroa kilo. Kun fileet suolataan sokerin kera ja niitä savustellaan 8-10 tuntia, syntyy tuloksena savustusuunista herkullista kylmäsavulohta. Sitä voi valmiiksi savustettuna ostaa myös kaupasta, ja se maksaa n. 28 euroa kilo. Kylmäsavustuksen aikana ei fileistä juurikaan hävikkiä synny.

Puuhastelkaapa hyvän kalan kanssa ja mukavassa seurassa kohti kesää. Hauskaa Vappua!

Raimo Sikanen,
Varkaus-seura ry:n puheenjohtaja

Kolme kovaa keilankaataajaa

Otsikko vaikuttaa liioittelevalta, mutta se kertoo kuitenkin siitä, että kolme kotiseutuyhdistyksen aktiivista ottaa keskiviikkoisin mittaa toisistaan, kylläkin leikkimielellä, siitä, kuka heistä on paras keilaaja. Kolmikun muodostavat **Lauri Andersin, Jarmo Ikonen ja Eino Piippo**. Miehet ovat tasavertaisia, mikä tekeekin viikottaisista tapaamisista mielenkiintoisia ja haastavia. Koska 'keilankaatajilla' on vielä nyt enemmän intoa kuin taitoa, harjoittelun lisääntyessä on tulevaisuudessa odotettavissa entistä parempia tuloksia. Miehet toivovat, että ne joskus saattaisivat näkyä jopa valtakunnallisissa urheilujulkaisuissa.

Eteneminen tapahtuu kuitenkin pienin askelin, mutta nousujohteisesti. Kotiseutuyhdistyksen johtokunta on suhtautunut kielteisesti ulkopuolisen valmentajan palkkaamiseen niukan taloudellisen tilanteen vuoksi. Taitoja on siis kehitettävä omia menetelmiä hyväksikäyttäen ja omin kustannuksin.

Toivottavaa olisi, että keilailuharrastus innostaisi useampia, sillä kokemuksemme mukaan laji sopii kaikille. Se on haasteita antava ja sosiaalinen liikuntamuoto. Tämän harrastuksen haittapuoli on kuitenkin se, että keilailusta voi tulla

Varkaus seuran keilaajia, Jarmo Ikonen (vas.), Eino Piippo ja Lauri Andersin.

riippuvaiseksi...Vähentäminen tai lopettaminen voi pahimmillaan aiheuttaa vaikeita vieroitusoireita. Tervetuloa kokeilemaan kei-

lailua ja mahdollisesti löytämään siitä oma, uusi harrastus!

Kolmikun puolesta **Eino Piippo**

Käki kukkuu vappuna vaikka telkän liukussa

Kesän merkkejä me kaikki odotamme näkevämme ja kuulevamme näin vapun kynnyksellä, kuten kerimäkeläiset muinoin otsikon sanoin. Mikä sitten oikeastaan on vappu, ja mistä sen vietto on saanut alkunsa? Kuka oli Vappu, joka on saanut oman päivänsä kalenteriimme?

Vappu - ruotsiksi Valborg - saksaksi Walburgis - latinaksi Valburgis - oli anglosaksien kuningas Richard Pyhän tytär, joka veljensä kanssa muutti nykyiseen Saksaan levittämään kristinuskoa. Siellä Valborg päätyi Heidenheimin luostariin ja kuoli sen abbedissana n. vuonna 780. Hänet julistettiin pyhimykseksi toukokuun 1. päivänä, jota katolinen kirkko pitää hänen muistopäivänään. Samoihin aikoihin viettivät germaanit kevätjuhlaa. Tuon juhlinnan monia tapoja siirtyi Valborgin muistopäivän viettoon. Tällaisia olivat mm. tulien polttaminen noitien ja pahojen henkien karkottamiseksi sekä 'kellottelu', jossa lapset juoksivat ympäri kylää kilisevä kello vyössä ja kaulassa. Myös naiset ripustivat tiukuja hameensa helmoihin, ja miehilläkin oli vyöllään yksi tiuku.

Varsinkin talonpoikaissäestön

Kasvat on lumella pestävä (Nousiainen). Piirros: Erkki Tuomi.

keskuudessa noudatettiin erilaisia työkieltoja, joista monilla oli uskonnollinen tausta. Osa kielloista ja muistakin tavoista periytyi ikivanhoista uskomuksista. Kaikilla tavoilla oli tarkoitus turvata karjan ja viljasadon menestyminen sekä parantaa veden ja metsän saaliiden runsaus ravinnon antajana. Monet tavat ja kiellot ovat kulkeutuneet meille Ruotsista. Täällä ne ovat saaneet suomalaisen muodon, siis suomalaistuneet. Samoin ovat

toiminnan ajankohdat siirtyneet toisiin juhlapäiviin.

Ennustukset kuuluivat myös Valpurin päivään. Tulevan kesän säitä ennustettiin omilla tavoillaan eri puolilla maata. Naimisiin menoa ja lasten saantia on kuitenkin ennustettu samalla tavoin ympäri maata. Taikojen tekeminen oli tärkeää. Esimerkiksi vappuna on kasvat lumella pestävä, ettei ruskettuisi kesällä, kerrottiin Nousiainsessa. Kauhavalla uskottiin, että jos vappuaamuna sängystä nousee astui raudan palalle, esimerkiksi kirveen lavalle, ei kesällä loukannut jalkojaan.

Ruokaan liittyviä tietoja on niukalti. Mäntsälässä on kuitenkin todettu, että vappuaamuna pitää olla kananmuna syötävänä. Laitilassa tiedettiin, että vappu ei ole köyhän ystävä. Monissa taloissa olivat ruokavarastot talven jäljiltä tyhjillään.

Ylioppilaat viettivät kevätjuhlaa 1.5. jo 1810-luvulta lähtien Turussa ja yliopiston siirryttyä Helsinkiin, sielläkin vielä 1830-luvun alkuvuosina. Vuonna 1848 kevään juhlaa ruvettiin Helsingissä viettämään Kukan eli Flooran päivänä 13.5. Ylioppilaat viettivät juhlapäivää myös 1.5. Silloin sai aloittaa kesäisen valkolakin käytön, joka päättyi 30.9. Åbo Akademi Turussa siirsi kevätjuhlan vieton Upsalan yliopiston mukaisesti vapun aatoksi v. 1919 ja Turun Yliopisto v. 1923.

Kansainvälinen työväen kongressi päätti kokouksessaan Pariisissa v. 1889 viettää 1.5. Työväen juhlapäivää. Suomessa työväenjärjestöt

aloittivat yleisesti päivän vieton v.1906. Päivä on monissa maissa ollut palkallinen vapaapäivä vuodesta 1918 lähtien. Nykyisin kalenterissamme lukee sekä Vappu että suomalaisen työn päivä.

Aika on muuttanut vapun viettoa. Muutama tapa on kuitenkin säilynyt. Vuonna 1908 Maitopisarayhdistys ry rupesi myymään vappukukkia. Niillä kerättiin varoja tukemaan yhdistyksen työtä. Tarkoituksena oli parantaa imeväisikäisille annettavan maidon puhtautta ja laatua, sekä antaa tutkittua maitoa korvauksetta sitä tarvitseville. Toiminnan laajeneminen pani alulle äitiys- ja lastenhuollon. Vappukukkia on lähes vuosittain ollut tarjolla eri järjestöjen varainhankintakeinona. Jo 1920-luvulta lähtien ovat vappukoristeina olleet paperihuiskut, ilmapallot ja naamarit. Ylioppilailla ovat tietenkin olleet päässä valkolakit, lapsilla ja lapsenmielisillä vappuhatut sekä kaikilla kesävaatteet ja -kengät. Vappunahan aloitetaan kesän vietto, sataapa silloin räntää tai paistaapa aurinko.

Iloista ja aurinkoista Vappua eli Valpurin päivää!

Sirpa Ollikainen

Lähteet: Jouko Hautala, toim. Vanhat merkkipäivät. 1982. Ilmar Talve. Suomen kansankulttuuri. 1980. Kustaa Vilkkuna. Vuotuinen ajantieto. 1950. Uusi tietosanakirja osat 13, 22. 1963, 1966.

KEVÄT

Se on valo, joka herättää aamu aamulta aikaisemmin

se on mustana sykkivä asfaltti

se on tiaisen kiihtyvä laulanta ja ensimmäinen leskenlehti,

se on sisilisko auringon puoleisella seinustalla,

ja ihminen: tässä ohikiitävässä hetkessä.

Helka Haukka

Ekotori

Warkop Oy

Savontie 44, Varkaus. Puh. 0207 575 090

www.ekotori.eu